

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Cavssa Helvetica Orthodoxae Fidei

Murner, Thomas

Lucernae, 1528

VD16 M 7034

Proloqvivm.

urn:nbn:de:hbz:466:1-29525

PROLOQVIVM.

In nomine sanctæ Trinitatis, Amen.

ET SI DEI HONOREM ET LAVDEM EF-
ferre, extollere, plantare, fateri, & augere omni liceat crea-
tura, præcipue tamen omni Christiano incumbit ea neq; im-
pedire, neq; intermittere, sed omnibus huius mundi negotijs
anteponere. Quare nos Sculteti, Ammanni terrarum ac di-
tionum, & Ammanni, minores atq; maiores cõsules, totaq;
ciuitatum & terrarũ Heluetiorũ infra nominatorũ Cantonũ
cõmunitates Lutzerneñ, Vraniorũ, Schwitensũ, Subsilua-
niorũ, sub & supra syluam Kern, dictam Zug una cum ex-
teriori õffitio Glarancorũ, Friburgeñ, Solodoreñ, & eorum
qui ex Appenzel sunt. Nũtiamus omnibus & singulis, cum
religiosis, tum secularibus superioritatibus, cõmunitatibus,
singularibusq; personis, in & extra nostras cõfõderationis
terras, in cõmuniq; oĩbus Christo fidelibus hominibus com-
muniter, ac cuiq; iuxta dignitatem & statũ suum, decentibus
cuiusq; titulis & honoribus nominatis & salutatis.

Dilecti probiq; Christiani, auxiliante Deo, per hæc notũ
vobis facimus, oĩbus patere, quomodo paucis elapsis annis
nostræ sanctæ, & multigentariæ, uere, atq; probatæ Christi-
anæ fidei, aliquorũ nouorũ falsorũ prophetarũ (sicut nominatim
Martini Lutheri, suorumq; cõplicũ seductoria doctrina
& articuli (spretis sacro sanctis sacramētis) & reprobata sacra-
rum literarũ interpretatio, irrisio Christianorũ conciliorum,
alteratio, & abolitio sacrarũ missarũ, confessionũ, aliarumq;
laudatarũ Christianarũ ordinationũ, ceremoniarũ, ornatũ
& institutionũ Christianæ ecclesiæ, specialiter detractioũ,
uenerationũ ac intercessionũ laudatissimæ genitricis Dei sal-
uatoris nostri Ihesu Christi, immaculatæ uirginis Mariæ, om-
niumq; sanctorũ, per eorũ seductorias & suggestio contiones,
& scripta, & multis alijs inenarrabilibus uijs plurimũ obfue-
runt,

PROLOQVIVM HELVETIORVM

runt, diffamarunt, atq; iniuriati sunt. Per quæ in plerisque superioris Germaniæ locis & nationibus errores magni, tumultus, malevolentia, graues & intollerabiles inobedientiæ deuaſtationes, sanguinis effuſiones, ſcandala, & deſperationes exorta ſunt.

Papalis igitur ſanctitas, atq; maietas Imperatoria, etſi ut capita, deſenſoresq; eccleſiæ ad extirpandã & delendam eiufmodi ſapius ante damnatã doctrinã, principio piã paterna & gratioſa monitione, exhortatione, informatione, & poſt hæc Luthero, complicibusq; ſuis, ut filiis inobedientibus & malitioſis ab eorũ ceptis peruerſis non reſiſcentibus) pena libus bullis edictis & præceptis, prout de iure nihil intermiſerunt. Fuit nihilominus id omne poſt hac apud Lutherum, eiufq; compliees non ſolum non acceptũ, infructiferum, & ad eorũ emendationem, ac errorũ ſuorũ abnegationem, reditũq; ad ſanctã eccleſiam nequaquã profuturũ. Quin potius Lutherus ipſe peruerſa & obſtinata mente tale uirus & uenenũ, ad obcecandã Chriſtoſidelium plebem, & damnationẽ pauperum animarũ, & oppreſſionẽ ſanctæ matris eccleſiæ, per multos peruerſos libellos, germano atq; latino eloquio editos, iugiter & crebro infudit ac diſſeminauit. Fecitq; ſibi adulatione ſua curiumq; pruritu in dies maximã adhærentiã, ſotios & amicos ſibi undequaquã copulãdo, ad ſeq; trahẽdo. Inter quos unum ualde ſibi deuotũ, obſequioſum, & beneuolentem adeptus eſt diſcipulũ inter Heluetios nomine Ulrichum Zwinglium, Thuregiorũ prædicantem, qui primo Lutherũ, eiufq; ſeductoriã doctrinã mira laude extulit, eum ſcribens talem eſſe ſtrenuũ ualidumq; Dei ſeruũ & propugnatorẽ, qui tam maxima diligentiã ſacras ſcrutetur literas, uerbumq; Dei tam fideliter & habundanter exportet, qualis non fuerit etiã in mille elapſis annis. Quemadmodũ itaq; apud Saxones Lutherus, ita & apud Heluetios Zwinglius antiquos ſanctos patres & tot centenariis annis poſſeſſam ſpiritus ſancti unitatẽ.

A ij

PROLOQVVM

& Christianæ ecclesiæ unanimem intelligentiam, & sacrarū literarū interpretationē, expositionemq; concionibus ac scriptis opprimere, scindere, euertere, contemnere, & annihilare satagit atq; conatus est.

Posteaq; aūt apud illos quos callide deceperat, quosq; sua falsa & seditiosa doctrina sibi deuotos cōcilauerat, expertus est, omnia Christiana cœpit euertere præcepta, omnia sacramenta annihilare & contaminare, oēs Christianas deleuit ordinationes, ex diuino officio supremo Ihesu Christi missæ sacrificiū idolatriam fecit, uenerabile altaris sacramentū (etiā cōtra magistrū suum Lutherū) pistorium appellauit panem. Omnia bona opera qualia sunt, orationes, cantus, lectiōes, Dei laudes, gratiarū actiones, ieiunia, feriæ &c. oppressit carnis libertatē, pro libertate spiritus docuit, Deo deuotas claustrales utriusq; sexus personas, periuras Deo fieri sollicitauit & monasteria sua derelinquere, atq; se matrimonio copulare iussit, monasteria & ecclesias oibus suis ornatibus spoliarunt, imagines non in ecclesijs solū, uerū & in campo adorti destruxerunt atq; exusserunt, oēs religiosos supremis contumelijs affecit, & odiosos reddidit. Ad hæc nouā & peculiarē erexit ecclesiam in qua dispensat, relaxat, excōmunicat, ligat, soluit, præcipit, prohibet, nouas facit ordinationes antiquas destituit, quasi uel Cæsar uel Pontifex esset maximus. Et ut summatim claudamus postq; omnē deuotionē, Dei timorē, sinceritatemq; destruxerat hoim, omneq; in Dei & proximi amorem ducens, sua doctrina (ad quā firmandā Dei uerbo & euangelio abutitur) dilsecasset, diuisisset, deuasisset, penitusq; decussisset, & ex obediēti, Dei timorato popello, efferrum, indomitū, & freudentem, absq; timore, ac propriæ uoluntatis effecerat, sicq; in terris nihil irrumpendū plus reperiens, euertendū, peiorandū, ad purgatorios descendit ignes, pauperes uidelicet captiuas & pœnales animas adiutorio, & uiuorū intercessiōe spoliare adortus est, neq; eius rei satiatas
in cœlos

HELVE TI O R V M.

in cœlos se extulit, Ihesum Christū saluatorē nostrū adgressus, qui cum in cœlo esset, factus est, esse non posse sub panis speciebus illius immensæ misericordiæ & omnipotentiæ infamiam irrogans. Post hæc Mariā gratia plenā eius benedictā genetricem perpetuā uirginem, omnesq; sanctos Dei (quod pro nobis intercedere nequeant, quodq; nos illos nec uenerari debeamus nec inuocare possimus) dehonestarūt ac paruifecerunt. Sic neq; supra terram, nec in terris, sed nec in cœlo quiddā superbo, qd̄ molitus non fuerit extirpare & peruertere, etsi Zwinglius ipse cōmuni & simplici uiro id omne tam subtili cōmento proposuit, ut ad Dei sacra etiā iurarent, omne hoc bonū esse, & sacris literis consonum. Quæ omnia nos non immerito cordi accipiētes, non his solum ex causis quasi fauore peculiari, & genuino amore erga nostros progenitores, defensionē Christianæ fidei moliremur, sed quod optime sciremus impossibile, nec sperandū ullam uel ciuitatem uel cōmunitatē posse aut uirescere aut durare, in quibus Christianæ fidei non fuerit unitas reperta, uerbūq; Dei Christianus intellectus, & Christiana ordinatio, quū omne in se regnum diuisum desolabitur. Sed quod supreme doleamus, per eiusmodi peruersam ac seductoriā doctrinā Zwinglij, ei q; complicum tot hominum milia, a cōmuni Christianorum fide in plures damnatos & noxios errores abduci, & in aninabus perpetuo perire.

Quare nobis, nostrisq; terris & subditis profuturū ducetes ad animarū perpetuā salutem, & ad defensionē nostræ antiquæ, indubitatæ Christianæ fidei pacis & unitatis. Specialiter tamē ad profectū dilectorū nobis & fidelium cōfœderatorū Thuricentiū, ab ipso Zwinglio malitiose seductorum, quos sapius & crebro tentauimus per bonas & amicas adhortationes eo mouere, ut pluris ducerent oīm Christofideliū nationum multacentenariā hactenus habitā unanimem in fide intelligentiā, quā unius uel paucorū de se presumentium singula

PROLOQVIVM

ritatem aut pertinaciã. Et ut speramus erga prefatos nostros dilectos & fideles confœderatos Thuricenses amica & Christiana monitione & exhortatione, omniq; illo quod nobis possibile fuit, quodq; ad id deseruire putauimus ut eos cõmõneremus indefessa diligentia nihil prætermisimus.

At quoties sæpius & amice hac in re illos adorti rogauimus, nulla nobis altera responsione obuiarũt, quã ut semper proponerent sese in eorũ & ciuitate & terris omnibus parochis, curatis, & prædicantibus publicum dõnisse mandatũ ut omnes libere, sancta euangelia, & apostolorũ epistolas uniuersimiter scd̃m Dei spiritũ, & ueras diuinas literas antiqui & noui testamenti prædicarent, & quicquid prædictis scripturis tenere & probare possent, absq; ulla humanarũ doctrinarum & institutionum permixtione prædicando nuntiarent. Nam oĩno eius mentis essent claro Dei uerbo nihil adimẽtes obtẽperare, quantũ eis uires Deus ipse suppeditaret. Quod etiã eorũ mandatũ prædicãtes eorũ fideliter exequuti fuissent.

Ad hæc circũsedentes episcopos Constantiẽ. Curie. & Basiliẽ. & aliquas uniuersitates doctosq; uiros & nos plurimè scribendo rogarint, & ut Christianos fratres uocarint, monuerint, si quis eos uel eorũ prædicãtes, reperiat erroneos diuini noĩs intuitu id oĩne uerbo diuino Bibliacæ & Euãgelicę scripturę edoceret, qd̃ usq; modo adhuc perãt atq; desiderẽt.

Sed ubi ex fundamento nobis non cõstetisset hanc nostrorum dilectorũ, & fidelium confœderatorũ Thuricẽ. responsionem ac petitionẽ, cum uniuerso negotio Zwingliũ & practicasse ac fabrefecisse. Fuissetq; causa in se talis & uera ut illã nobis dilecti confœderati nostri Thuricẽ. per Zwingliũ falso decepti & eo loco deducti proponebant, uolebamus nos illos neq; adfectare abducere, aut a tali proposito cõpellerẽ, quin potius cum eis totij quicquid ad defensionẽ nostrã sanctę Christianę fidei, & ad Dei uerbũ firmandũ attineret corũ us pariter & uitam nostrã ponere ac fundere, & auxilio nostro

stro

HELVE TIORVM.

stro leuare. Quum nobis illud omnino menti infideat libenter nos progenitorū nostrorū (qui præ cæteris nationibus ut amatores & defensores Christianæ fidei & sanctæ ecclesiæ sunt habiti) uestigia imitari & sequi. Zwinglius enim uero si scripturis informari uoluisset, ut sæpius (cti absq; fundo) se obtulit eius rei gratia neq; diligentia, sed nec labor ullus intermissa fuere, præcipue a gratioso domino nostro Constantien. Episcopo cæterisq; doctis & libris editis, alijsq; uijs cui paternæ Christianæ & sufficienti informationi ipse non solū non obtemperans, sed & ex toto ingratus extitit. Insuper & ipsos pios monitores in cancellis ac libris suis alijsq; locis, contra omnē Christianū pudorem, & fraternam charitatem derisit, eisq; turpissime est iniuriatus. Sed quid mirum illū nulli us uiuentis doctrinā & informationem acceptare, qui etiam (Zwingliū uolumus) nec ullam glossam, expositionem, intellectum, cuiuscunq; defuncti, quantūq; ueteris, sancti, famati, ac docti, acceptare & admittere patitur, quin etiam temeret oēs Christianas congregationes & concilia a sancta & non decipiēte ecclesia acceptata approbataq; (ubi suæ doctrinæ seductoriæ aduersant) impudenter diffamare & reiicere.

Quia uero Zwinglius sicut & magister eius Lutherus supra oēs iam memoratas, paternas, amicas, & Christianas adhortatiōes & informatiōes in sua pertinaci & obcæcata mente & sensu perdurat, iuxta hac tamen semper se iactitat, quod doceat, prædicet, utaturq; nihil alio quā sacris & Biblicis scripturis, dilucido, & claro diuini uerbo, quo cōmento populū maiorem partem seducit eoq; duxit, ut omne id quod scribat, doceat, prædicet sacras æstimēt literas. Vt autē errores memorati & damnati ex cordibus seductorū hoīm euellantur, & hij quos Zwinglius & sui cōplices sic a Christiana fide abduxerunt, ad uerā uia reducantur, & doceant, probiq; & constantes Christiani a defectiōe custodiantur, ac in eorū Christiana fide confortentur, atq; cum ueritate duranter permaneāt,

PROLOQVIVM

post alia fructifera media, summa diligentia ut uera necessitas ipsa requirit cogitauimus atq; consultauius.

Medio aut̄ consultatiōis nostrę tempore euenit, tres egregios & eruditos doctores, nominatim Dñm Iohannē de Eck ordinarium & uicecancellariū uniuersitatis Ingolstadt terrę Bauarię. Dñm Iohannē Fabri, illustrissimi ducis Austrię & c. nri gratiosi dñi uirū a secretis. Et dñm Thomā Murner, tūc temporis lector in Lutzerna, sese non rogatos, sed bona eorū ac prona uoluntate & scriptis & ore obtulisse, quū Zwinglius in scriptis suis uarios & multiplices errores inducat, uerā Christianam fidem cōtaminet, uim faciat uerbo Dei & sacris literis, dilaceretq; & in peruersum intellectū scandalose trahat contra spiritus sancti sensum, sed nihilominus in angulis uniuersis exclamet, sese ostendet, ut scripturis secum agatur, & ex Dei uerbo aliter instruatur. Velintq; sic ipsi ob Dei gloriam & laudē, & ob defensionē nostrę antiquę & uere Christianę fidei, obq; Christianā ac fraternā charitatē erga uniuersos confœderatos, ne simplices per Zwinglij falsam doctrinā sub uerbi Dei pallio coloratā seducantur, ubi & quando nobis placuerit, acceptumq; fuerit talia, disputatione contra præfatum Zwinglium Dei adiutorio ad finem usq; perducere & defendere.

Ex qua triū doctorū amica & Christiana exhibitione non parū & cōsolatiōis & gaudiij suscepimus, quū indubitata nos spes habebat, ubi eo animo cōueniretur, & amico cōloquio conferretur, cōpertū futurū, quis nam sacris literis uel uterē recte uel abuteretur. Et is qui usq; ad hæc tempora scripturis fuisset abusus, errorem suū reuocaturus esset, sicq; simplices reduci possent ad unanimum intelligentiā fidei.

Ad hæc certa sciētia & consensu Reuerēdissimorū in Christo patrū gratiosorū dominorū nostrorū quatuor episcoporū Constantien. Basiliē. Walleſien. & Lausan. qui suā canonicam in nostris terris & ditionibus habent Iurisdictionē, suntq; nostri

H E L V E T I O R V M.

noſtri ſpirituales paſtores, & animarū noſtrarū curatores, de diſputatione ſiue colloquio (quomodo illud nominari placeat) habenda concluſimus, inq; ciuitatem Baden in Ergow octo Heluetioꝝ cantonibus ſubditā collocauimus xvi. Maij anni xxvi. numeri minoris. Noſtriſq; dilectis confœderatis Thuriceñ. maturo & bono tempore ante hac ſcriptis ſignificauimus, & quo potuimus amicitius & ſupreme rogauimus ſuam legationem & nuntiū ad illam dietā ordinare, ſeſſuri nobiſcū, adiuturiq; hanc diſputationem fieri & cōpleri magiſtrum Vlrichū Zwingliū, aliſq; prædicantes & doctos uiros ciuitatis eoꝝ & ditiōis etiā ad hanc diſputationē & Chriſtiani colloquiū uenire monituri ac præcepturi, exhibētes nos optima & ſuprema ſecuritate ſaluū conductū illis daturos.

Vt autē hac in re maiore fructu, ſollicitiusq; res hæc geratur prænominatis gratioſis dominis noſtris Epiſcopis ſupplicauimus, pro quanto poſſint in proprijs perſonis, aut ſi nequeant per eoꝝ fide dignos nuntios & legatos eoꝝ nomine dignarentur huic futuræ adeſſe diſputationi, ſecumq; ducant ſiue mittant tres aut quatuor probos Chriſtianos uiros ſacrarum literarū peritos, ſic & nos facturi a ſingulis cantonibus noſtros doctos & prædicantes præſentes ſtatuemus.

Sed & ſimili modo tribus nominatis doctoribus ſcribere mandauimus, ut ad (ſcriptis edictam a nobis) diſputationem compareant eorum exhibitioni ſatiſfacturi.

Ad quā diſputationē in oibus noſtræ confœderationis terris ſinguliſq; locis, aliſq; nobis iunctis, & oibus promiſſa eſt libera ſecuritas & ſaluus conductus. Et ne quis merito querendū putaret, ſibi nequaquā conuenire in præfato loco diſputationem hanc uiſitare, neſcio quid periculolum aut captioſum ratus egimus ſeptem cantones, ſimul eū nūtijs noſtroꝝ confœderatoꝝ Thuriceñ. quoꝝ octo cantonū iuriſditiō eſt & ſuperioritas comitatus Badeniſis, dedimusq; omnibus præſatis perſonis, oibus quoq; alijs undecunq; aduenientibus, ſi

PROLOQVVM

ad disputandū uenerint, tota durāte disputatione, sed & post completā disputationē, ut sese in sua loca tuta, & munitiones recipere possint, liberū & securū promissimus & scriptis promulgatum largiti sumus saluum conductum.

Ad talem itaq; scriptis publicatā & promulgatā diē, & ob datam securitatē, in nostra ciuitate Baden cōparuerunt gratiosi dñi nostri per eorū fide dignos & præsātes nuntios, competēti numero egregiorū eruditorū proborū & honestorū uirorū, sacrarū literarū peritorū. Sed & tres illi doctores prænominati, dñs Iohānes de Eck, dñs Iohānes Faber, & dñs Thomas Murner, qui etiam sabatho sancto diei Penthecostes in parochiali ecclesia Badensi, eorū prius factā exhibitionem, coram nostra Heluetiorū cōmunitate duodecim cantonū, ac nobis fœdere iunctis honestis consulū nuntijs, & corā oibus manifeste renouarunt, quod ob id a suis illustrissimis & gratiosis dominis missi uenissent, atq; se offerrent, & exhiberent ut ante fecissent, antiquā uerā Christianā fidem, contra omnes & singulos auxilio Dei manu tenere & defendere.

Sic igitur consulū nuntijs duodecim cantonū nostræ confœderationis, & alijs nobis iunctis, sed & non paruo numero doctoz uirorū in Baden congregatis, nec Vlricho Zwinglio alijsq; prædicantibus & doctis ex Thuriceñ. ditione apparentibus, sed foris manētibus, nostri missi consulū nuntij duodecim cantonū cum dilectis nobis confœderatis Thuriceñ. consulū nuntijs etiā præsentibus uaria & proposuerunt, egerunt, & collocuti sunt, si medijs quibusdam uijs inueniri queat, quibus, forma, spetie, modo, Zwinglio eorūq; doctis uiris, saluus conductus & securitas danda esset, ut inde satiarerentur, ad hanc disputationē & ipsi uenturi, quum eiusmodi disputatio, & colloquiū, eorū fuisset maxime causa decretū, multis & uarijs uerbis & actis non hic necessario differēdis, & si apud nuntios Thuriceñ, illa neq; grata, neq; cum fructu tractabatur. Nam a nostris confœderatis Thuriceñ. per eorū
nuntios

H E L V E T I O R V M.

nuntios & scripta ex toto sunt hæc nobis denegata, uarijs ex
caussis, quarū præcipua erat Zwinglio locum in Baden non
acceptum sed esse suspectum.

Nostri uero dilecti confœderati Thuriceñ. & Vlrichus
Zwinglius una cum cæteris doctis uiris ne ulla ex re permo-
ti, conqueri possent (quãuis nos confœderati iuxta nostrorū
fœderum articulos, & capitula nullo egeamus uel securitate
uel saluo conductu) Ideoq; ad superabundantiã, ut oibus &
singulis patere potuisset, nos honestate, probitate, totoq; sin-
ceritatis desyderio agere uoluissè, cum nullo quoq; præiudici-
tialiter quiddã machinari, septem cantonū nuntijs, quorū est
Badensis & dominiū & superioritas cõmisimus & mandauis-
mus, ut nostra plenaria potestate eis data (nō attēta nostrorū
confœderatorū Thuriceñ. & Zwinglij absq; fundamento da-
ta responsione & exceptione) copias & rescriptū literarū sal-
ui conductus & securitatis conciperēt, quas etiã nostris con-
fœderatis Thuriceñ. trãmisimus cum exhibitione, si his quis
etari malint, aut si quid deesset, meliore forma excogitanda
ipsi uel adderent uel formarent. Hanc ipsi septem cantones
essent firmaturi & sigillaturi seu obsignaturi ipsiq; missuri,
fuitq; eiusmodi salui conductus literarum copia & tenor de
uero ad uerbum talis.

LITERAE SALVI CONDUCTVS ET SE-
curitatis Vlricho Zwinglio, alijsq; Thuriceñ. datæ.

NOS POST NOMINATORVM CANTO-
rum Heluetiorū siue cõfœderatorū nominatim Bernen-
Lutzerneñ. Vraniorū, Schwitensiū, Subsylvaniorū Zugen-
& Glaraneorū consulū nuntij, iam in hac dieta, in subscripta
caussa cū plenitudine potestatis nostrorū dñorū & superiorū
Baden in Ergow congregati, Fatemur, notūq; facimus om-
nibus præsentibus literis. Sicut paucis exactis diebus per dō

PROLOQVVM

minos & superiores nostros ex causa maximorū & grauissimorū euentuū, etiā duplicitalis & contrarietatis intelligentiē sacri Dei uerbi, & nostræ uere Christianæ fidei, quæ nūc heu in plarisq; locis & cantonibus nostræ confœderationis præ oculis habentur, post multos labores fatigationesq; bonū ac fructiferū estimarunt, ob id se sperantes denuo cum Dei adiutorio & gratia, quietem, pacem, & fidei unitatem adepturos, cōmune colloquiū siue disputationē (qualiter hoc congrue nominari debeat) edicere & ordinare. Quia tamen magister Ulrichus Zwinglius prædicans i Thuriceñ. non minimus sed præcipuus est, qui eiusmodi nouā doctrinā in Thurego prædicat & alias undequaq; in nostræ confœderationis terris, suis scriptis & expressis libellis plātauit & effudit. Quare nostros confœderatos Thuriceñ. in certis ante habitis dietis, sed & nūc in hac dieta, supreme & enixissime ex parte nostrorū dñorū & superiorū, tentauimus & rogauimus, quatenus magistrū Ulrichū Zwingliū, aliosq; eorū prædicantes & doctos eorū uiros, ciuitatis suæ ditionis & territorij, ad talem disputationē uenire monerent, & cum effectu mitterent. Ad hanc etiam fide dignā legationē & ordinarent ac mittere uellent, quod scilicet tamē semper in plarisq; dietis per eorū nuntios, ac sapius in eorū scriptis se exhibentes obtulerūt, si quis melius ex sanctis scripturis eos informare posset & intruere, libenter se duci passuros &c. Nunc autē, quia Zwinglius talem nouā doctrinā non solū in ditiōe Thuriceñ. sed ob suā superabundantiā, scripta & expressos libellos undequaq; in nostræ confœderationis terris effudit. Quare nostra æstimatione putamus nostros cōfœderatos Thuriceñ. pro ut æquitas ipsa poposcit etiā iuxta ipsorū met exhibitionē tale nobis non denegaturos, sed & eorū prædicantes, & doctos uiros, etiā ad huiusmodi disputationē uenire monerent atq; cōpellerent, futurū rati, ut cum Dei & gratia & auxilio, ad ueram & rectā intelligentiā duceremur, pacem, quietem, & unitatē nostrā

HELVE TI O R V M.

noſtræ fidei denuo recuperaturi. Ne aut̄ Vlrichus Zwingli-
 us, aliqꝫ prædicantes, & ſua partis docti uiri conquæri poſ-
 ſint, neqꝫ debeant, locū in Baden illis non eſſe cōmunem ſiue
 acceptū, & quod ſecuri non ſint. Habemus nos conſulū nūtiꝫ
 præfati cōmuniter & ſinguli a dñis noſtris & ſuperioribus in
 mandatis cum plenitudine poteſtatis, ipſum Zwingliū, cum
 ſibi adhærentibus ſupreme & ſecuriſſime ſaluos ducere, & in
 Baden ad huiuſmodi diſputationem aſſecurare, iterūqꝫ redu-
 cere, ut ad eorū loca tuta peruenire poſſint. Quamobrem ex
 mandato dñorū noſtroꝝ & ſuperiorum, damus & ſcribimus
 magiſtro Vlricho Zwinglio, & alijs ſibi adhærentibus doctis
 uiris ſua partis, oibꝫqꝫ alijs, quos non dolose aut malo ani-
 mo ſecū duxerint, pro eorū & corporibus & bonis ad talē col-
 lationem ſeu diſputationē, ad Baden in Ergow, & poſt cōple-
 tam eiꝫ diſputationē (non attento quis in hoc caſu uel
 diſputatione uincat ſiue uincatur, recte uel non recte habeat,
 ſeu uictoriā obtineat) ut de Baden iterū ad ſua tuta loca redi-
 re poſſint, liberū damus & ſecurū ſaluū cōductū, in ſuprema
 ualidiori & optima forma, quantū facere tenemur, ſcimus, &
 poſſumus in noſtro, noſtorūqꝫ dñorū & ſuperiorū nomine,
 eorūqꝫ nomine qui noſtris dñis & ſuperioribus iuncti ſunt,
 uel quouis modo aſſociati, harū literarū tenore eo tamen ad-
 dito, quod ſe quilibet teneat aſſecuratoꝝ cōſuetudine & mo-
 re. Et ſi noſtri confœderati Thuriceñ. uel magiſter Vlrichus
 Zwinglius, aut ſibi adhærentes ſeſe æſtimarent talibus ſalui
 conductus & ſecuritatē, literis non ſufficienter ſecuros, &
 quiddā in his defectuū arbitrarētur, qua in forma, uel in quo
 id eſſet, ideo & illud cōplendū, & ad oēm ſecuritatē faciendā,
 quæ ad optimā & ſupremā pertinet ſalui conductus ſecurita-
 tem, atqꝫ neceſſaria eſt, uolumus talem & eiꝫ ſalui con-
 ductus ſecuritatē, qualiter & quomodo illa ſecuriſſima & op-
 tima forma ſcribi poteſt & concipi, etiam his literis dediſſe, &
 harū tenore literarū præſtitiffe. Sed & hic in ciuitate & comi

PROLOQVIVM

tatu Baden talem faciemus prouidentia, sub panis corporū
 & bonorū interdicturi, sicq; curaturi & acturi, ut proculdu-
 bio in magistro Vlricho Zwinglio & sibi adherentibus, sed
 & in oibus alijs qui ob nostrā datā securitatē uenient, talis no-
 stra salui conductus securitas, fideliter, honeste, & probe ob-
 seruabitur, & cum ea tueri debebunt atq; defendi. Et ad ple-
 nariam securitatē in hac dieta erga nostros dilectorū confœ-
 deratos Thuricēn, nuntios exhibuimus, sed & presentū li-
 terarū tenore adhuc nos exhibemus, ubi magister Vlrichus
 Zwinglius sibiq; adherentes huiusmodi nostræ salui condu-
 ctus securitati non fiderent, si ultro oportet mittemus nostrū
 terræ Badensis præfectū una cum uiginti uel tribus honestis
 probisq; uiris ad Thuregū, qui eum huc in Baden saluū con-
 ducent & custodient, sed & in Baden, & post totius actus cō-
 plementū denuo in Thuregū reducēt, & ad eorū tuta loca du-
 cant atq; custodiant, ut nostræ salui conductus & securitatis
 literæ in eo fideliter obseruentur. Ad hæc cum dilectorū no-
 strorū cōfœderatorū Thuricēn, nuntijs loquuti sumus, ut no-
 bis assideant consultaturi nobiscū, si in tali salui conductus se-
 curitate adhuc quiddam deesset, quomodo aut in qua forma
 hæc securitas firmari & fieri possit, ut inde Zwinglius satiarc-
 tur, cuius talis superabundantis exhibitionis uolumus nobis
 presentes literas nostras esse testes efficaces, transeuntes præ-
 tensas causas, quas nostri confœderati Thuricensiū nuntij,
 instructionis suæ tenore nobis proposuerunt suo ualore sta-
 re nostris superioribus nūtiādas, etsi putemus eiusmodi eorū
 causas nec locū habere, nec quadrare, attēta nostrorū dñorū
 & superiorū atq; nostra superhabundanti exhibitione spera-
 turi omnino nostros dilectos cōfœderatos Thuricēn, & ma-
 gistrum Vlrichum Zwingliū, & alios sibi adherentes in hac
 nostra salui conductus securitate, & superhabundanti exhi-
 bitione cōrentos futuros, & omnino eiusmodi disputationē
 in Baden uisituros, In cuius rei testimonium &c.

Sed

HELVE TIORVM.

Sed quicquid consulū nuntij nouem cantonū, una cū alijs consulū nuntijs, totius nostræ confœderationis erga nostros dilectos confœderatos Thuricēn. prætendebāt, agebāt, sese exhibebant, rogabant, exposcebant, perebant, fuit id omne callūm & inane, sed & nostri confœderati Thuricēn. illud nihil faciebāt, & ex prætensis causis denegabant, iam non memorandis, eo q̄ ad rem nihil deseruiant. Eorū insuper nuntij domū redierunt ex toto se huic rei ultro non intromissi, sic neq; Zwinglius neq; alij prædicantes ex Thuricensium ditio-
ne comparuere.

Ne aut̄ laudabilis hæc & ueneranda congregatio doctorū honorabiliumq; uirorū, frustra & uocata fuisset & uenisset, quum ex utraq; parte docti uiri præsentēs erāt, nihilominus causæ sumpta sunt exordia, disputatio hæc, seu Christianum colloquium ceptum est agi, & ut progredere-
tur, dimissum atq; concessum.

Vespere itaq; sancto Penthecostes, utraq; pars & oēs docti uiri, una cum consulū nuntijs Heluetiorū confœderatorū, in ecclesia Badensi post meridiem conuenerunt, ubi uenerabilis & religiosus Abbas Barnabas monasterij montis angelorū, nostrorū confœderatorū nomine, egregios & eruditos uiros, intraneos & extraneos, omnesq; alios amicis cōpositis uerbis, & salutationibus excepit, narratione quæ huc uentū fuisset, post quā exceptionē, multa & uaria uerba & data sunt & relata, hic ad memorandū non necessaria. Vbi & quatuor notarij ex qualibet parte duo fuere delecti, qui & merita & decentia conscribendæ disputationis iuramenta præstiterūt, elegerūt quoq; consulū nuntij Heluetiorū quatuor præsidentes, ordinationem ob id statuentes, quam publice ad ecclesiarum ualuas adfixerunt, huius tenoris.

In nomine sanctæ Trinitatis, Amen.

Ad laudem & honorem omnipotentis Dei, & ad præsentem disputationē, seu cōmune Christianū colloquiū promouendum

PROLOQVIVM

uendum gratiosi domini nostri duodecim cantonũ consulu
nuntij, cum eorũ adiunctis presentem statuerunt ordinatio-
nem, uolentes eam ut sequitur ab omnibus obseruari.

Primo, quod omni die mane ad quintã horam ad laudem
& honorem omnipotentis Dei, sacratã missã celebretur offi-
tium cum adiuncta (ad mediã horã spatiũ) contione ad po-
pulum, ad rogandũ & inuocandũ omnipotentem Deũ, per
mediũ gratiã suã, & spiritus sancti iuuari nos, ad bonũ prin-
cipium, melius mediũ, & ad optimũ huius disputationis finẽ,
ut per id ad ueram cognitionẽ, unionem Christianã fidei, ad
quietem & pacem peruenire ualeamus.

Secundo, gratiosi dñi nostri ad hanc disputationẽ regen-
dam, ordinandã, & ad finem usq; deducendã delegerunt
& ordinarunt, uenerabiles, egregios, strenuos, ualidos, pro-
uidos & prudentes uiros dñm Ludowicũ Bären de Basilea,
sacra Theologiã doctorẽ Parisiensem, dñm Barnabam Ab-
batem monasterij montis Angelorũ, dñm Iacobum Stapffer
de sancto Gallo equitem auratũ, & magistrum Iohannem
Honecker Scultetum in Bremgarten.

Tertio, ut pars quaelibet duos dispositos & probos scribas
ad hoc deligat, qui omnia acta conscribant, & ut quæq; pars
duos ad hoc ordinet, qui alterius partis assideãt, scriptoribus
uisuri si omnia ordinate & recte conscribantur, & quod sin-
gulis diebus uespere, quatuor scribã, cum quatuor assessori-
bus, quũ disputare cessãt, conueniãt, diligenterq; peruideãt,
si oĩa acta ordinate & diligenter conscripta fuerint, & si quid
uarietatis aut contrarietatis incidisset, illud præsidentibus ma-
nifestent, desuper sententiã accepturi; sed & ipsa scripta sem-
per apud præsidentes deponantur & custodiantur.

Quarto, uisum est dñis nostris, estq; ardua mens illorũ &
præceptũ, qui disputare nolit, nihil scribat, uel signet, & si qui
huius præcepti transgressor, quiddã uel in domibus aut alijs
locis cõscripserit, & uel scriptis uel expressionib; in uulgãdo
publicarit,

HELVE TIORVM.

publicarit, hoc nostri domini, nūc pro falso inutili & mendaci recognoscunt, & declaratū habere uolunt, hī quoq; a suis dominis & superioribus puniri debent.

Quinto, conclusiones disputandæ ad ecclesiarum ualuas publice affigi debent.

Sexto, qui disputare præsumit, uultq; parum aut multum disputare, suū debet propriū baptismatis nomen & cognomen præsentibus nominare, & in scriptis præsentare, & posteaq; disputauerit usq; ad finē & sententiā expectare, & absq; scitu & licētia quatuor præsentū de Baden non abscedere.

Et sic ipso præfato sancto Pēthecostes die uespere post meridiem doctor Eckius ad ualuas parrochialis ecclesiæ, & senioriū domū in Baden has subscriptas cōclusiones affigi iussit.

CONCLVSIONES VERAE ET ANTI quæ fidei cum Zwinglio, per Iohannem Eck disputandæ & tenendæ.

Prima. Verum Christi corpus & eius sanguis præsentia sunt in sacramento altaris.

Secunda. Quæ & uere offeruntur in officio missæ, pro uiuis & defunctis.

Tertia. Maria & sancti inuocandi sunt ut intercessores.

Quarta. Domini nostri Ihesu & sanctorum imagines, delendæ non sunt.

Quinta. Post hanc uitam ignis est purgatorius.

Sexta. Pueruli etiā christianorū in peccato originali nascuntur.

Septima. Baptismus Christi non Iohānis tollit originale peccatum.

Ad hæc omne quod arguere Zwinglius

intendit in nostra uera & indubitata fide.

Similiter & D. Thomas Murner, ipso iam nominato Penthecostes die, subscriptas conclusiones publice ad ualuas ecclesiarum affigi fecit, de uerbo ad uerbum, ita sonantes.

C

PROLOQVIVM
CONCLVSIONES DOCTORIS THOMAE

Murner, contra Vlrichum Zwinglium, & omnes
doctrinæ suæ adherentes.

Conclusio prima. In sacramento unionis corporis & sanguinis domini nostri Ihesu Christi, Christū saluatorē sub utraq; specie præsentem credere, adorare, uenerari, idolatriæ censeri non potest, ob diuinas literas illud docentes. Neq; furti accusari debet, populū una specie (panis uidelicet) cōmunicās, quasi uini speciem a Christi plebecula furtim abstulisset.

Conclusio secunda. Nullis sacris literis obari potest, quicquid in bonis fortunæ seu personæ proximi, absq; sententiâ & solo facto, aufertur, alienat, atq; tentatur, quocunq; etiâ pietatis, reformationis, fidei & religionis titulis prætextetur. Sed censerebitur id omne iniuria, famose, & improbe gestum.

Et qm̄ ad hæc respōsurus non ciuilitèr, sed criminaliter, & p̄ iniuriã accusatus fuerim, neq; uolo, neq; debeo respondere cuiq;, sed nec ipse quēq; accusare, nisi in scriptis.

Thomas Murner ordinis minorū, sacrarū literarū, & utriusq; Iuris doctor, ppria manu.

Ipsa die lunæ, quæ erat xxi. Maij, posteaq; diuina officia laudabiliter completa fuerant, congregati sunt uniuersi, & religiosi & seculares, intranei & extranei in ecclesia Badēsi, sicq; in præsentia & assidentia oīm doctorū uiroꝝ, etiam quatuor præsidentū & duodecim cantonum Heluetiorum, seu confœderatorum, una cum dilectis nobis iunctis confœderatis consulum nuntijs, nominatim

De Berna dño Caspar de Mulinen equite aurato, consule.

De Lucerna Iohanne Hug antiquo Sculteto.

De Vrania Iodoco Blatteli, consule.

De Schwitz Egidio Richmūt antiquo terræ Ammanno.

De Subsyluania Nicolao Halter, antiquo terræ Ammanno.

De Zug Caspar Schell magistro bursa.

De Glaris Marco mad Ammanno terræ.

De Bas

HELVETIORVM.

De Basilea Adelberto meyer, ciuium Magistro, & Urbano de Brunnen, consule.

De Friburgo Theodorico de Engelsperg Sculteto, & post eius recessum Iohanne Gugelberg consule.

De Solodoro Petro Hebolt antiquo Sculteto.

De Schaffhusen Iohanne Ziegler, ciuium magistro, & post eius recessum Iacobo Mürbach consule.

De Appenzel Ammanno Ysenhüt, & Henrico bwinan.

De Abbate S. Gallolno Iacobo Stapffer equite aurato, dñi Abbatis magistro Curia, qui in praesidentem electus fuerat.

De ciuitate S. Galli Casparo Zollkoffer, & Andrea Müller ambo uiri consulares.

(ciuium magistro.)

De Mülnhusen ab initio scriba ipsorum, post eius recessum eorum

Et in praesentia adhuc plurium aliorum intraneorum & extraneorum, & coram uniuersis, apertis ianuis (nam omnibus auscultandi fuerat concessa facultas) ibi doctor Iohannes Eckius, & ex opposito eius contra eum doctor Iohannes Huschin, parochus & praedicans ad S. Martinum in Basilea conscenderunt, praesentemque disputationem exorsu sunt.

Adhaec etsi inter dicendum ac respondendum disputantium aliquando euenit ut proprio motu praesidentes interloquerent, & aliquando ex dominorum confederationum consulum nuntiorum mandato, prout necessitas ipsa postulabat, ad moderandas & tollendas superfluas & uagas circumloquutiones & iniurias ab utraque parte factas & illatas. Similiter & ab utraque parte uerba dicta sunt, quae scriptis mandari & committi nolebant, omnia illa intermissa sunt, ne per ea praesentis disputationis & nucleus & fundamentum obnubiletur, erraretque. Sed id solum quod ab utraque parte bonis & intelligibilibus uerbis in calami loquuti sunt fideliter hic per notarios conscriptum est, omnique die collationatum & actum iuxta tenorem praepositae, affixae ordinationis.

Sequitur tenor actuum per notarios conscriptorum, nihil omnino addito, de uerbo ad uerbum.